

Kauzalita

A pak tu je druhé, vlastně opačné pojetí: mezi příčinou a následkem není totožnost, neboť poak by šlo o pouhou setrvačnost a neměnnost. Kauzalita je tak důležitá, protože mezi oběma je rozdíl, a to i když tam obvykle přece jenom něco trvá beze změny: kauzální nexus je událost, něco se v něm děje a stane, a toto něco – totiž následek – se významně liší od předchozího stavu, totiž od příčiny. Následek není v příčině obsažen, neboť pak by nám stačila sama příčina; náš zájem se upírá teprve v následku, a o příčinu nám jde pouze proto, že chceme toho následku dosáhnout (a to tím, že vyvoláme příčinu). S tímto druhým pojetím, které je méně logické (Hume trval na tom, že je nelogické), jsou ovšem spojeny nemalé teoretické těžkosti a možná přímo neřešitelné svízele. Vzniká totiž problém, jak můžeme teoreticky pracovat s myšlenkou kauzálního vztahu, když mezi příčinou a následkem je rozdíl, jehož povahu rozumově nenahlížíme a nahlédnout nemůžeme, a o němž se přesvědčujeme jen díky tomu, že se naší zkušenosti jeví jako něco rekurujícího, tj. za stejných podmínek se vracejícího a opakujícího. Kauzální vztah je vlastně mýtus: je to vypravování o tom, co se vždycky stane, když se vyskytnou určité okolnosti. Nikdy však nelze pochopit, *proč* se tak stalo – a tak je vlastně podvrácena sama původní myšlenka kauzality, která přece byla odjakživa zaměřena právě na ono „proč?“. V pohledu starých řeckých myslitelů je každá zkušenostní znalost „že“ pouhým „míněním“ (DOXA), založeným na nespolehlivých základech (zejména na smyslovém pozorování, ale také na tradici, poučení někým jiným apod.), ale ani v případě, že je toto mínění správné (ORTHÉ DOXA), nejde ještě zdaleka o skutečné vědění, o pravou vědu (EPISTÉMÉ).

(Praha, 001020-3.)